

3. Мендель Ю.В. Синергетичний вимір художнього простору поезій Володимира Затуливітра // Філологічні трактати. – 2011. – № 2, Т. 3.
4. Науменко Н.В. Елементи мистецької синестезії у творчості Володимира Затуливітра // Філологічні трактати. – 2011. – № 2, Т. 3.

Тимошенко А.О.
студентка,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

МОДЕЛІ КОНСТРУЮВАННЯ ЖІНОЧОЇ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В НОВЕЛІСТИЦІ ЄВГЕНІ КОНОНЕНКО

Сьогоднішній соціум висуває низку критеріїв і правил, які повинні прийняти чоловік та жінка. Зважаючи на це, у суспільстві вимальовується строката гендерна картина, де кожна особистість – це самобутня модель ідентичності людини, яка змогла визначитися і обрати для себе поведінкові риси певної статі. Є. Кононенко вводить у свої новели персонажів, поведінка яких є цікавою з точки зору дослідження жіночої ідентичності.

Вивченню вищезазначених понять на даному етапі розвитку соціології та психології приділяють увагу О. Висоцька, П. Горностай, О. Здравомислова, І. Клецина, І. Кон, Н. Копилова та ін. Проблема гендерної ідентичності цікавить багатьох українських прозаїків, позаяк знаходить своє відображення в реальному житті. У творах Ю. Андруховича, Т. Зарвіної, Є. Кононенко, С. Майданської, В. Слапчука показані героїні, риси яких можна класифікувати, об'єднавши у своєрідні моделі.

Погоджуємося з визначенням Н. Копилової: «Гендерна ідентичність – базове фундаментальне відчуття своєї належності до певного гендеру» [3, с. 35]. Тобто маємо говорити про особистісну самовизначеність жінки та чоловіка, тому що гендерна ідентичність передбачає усвідомлення себе стосовно культурних визначень «чоловічності» і «жіночності». У період з ХІХ по ХХІ століття кардинально змінилися погляди на жіночі стереотипи. Постійна емансипація веде до того, що сучасні постмодерні автори показують у своїх творах різноманітні поведінкові моделі жінок.

Проблема пошуків нової концепції жіночої особистості знайшла своє відображення в новелах Є. Кононенко (збірка «Новели для нецілованих дівчат»). У її творах можна виокремити моделі конструювання гендерної ідентичності жінки відповідно до спрямування ціннісних орієнтацій на створення родини чи особистісну самореалізацію поза межами останньої. Фемінні моделі умовно можна означити так: *Мати*, *Коханка*, *Повія*. Важливо підкреслити, що виокремлені моделі є інколи самостійно прийнятими, а часом – прийнятими змушено.

Переходячи до аналізу моделей конструювання жіночої ідентичності, хотілося б зосередити увагу на жіночому образі новели «Драні колготи». Модель *Повії* неодноразово зустрічається у прозописьмі Є. Кононенко. Та чи можна ідентифікувати жіночий персонаж «Драних колгот» із *Повією*?

Перш за все, маємо говорити про образ блудної жінки як наслідок тих чи інших обставин, що вплинули на становлення її гендерної ідентичності. Дружина, котра сповідувала прийнятий у патріархальному соціумі стереотип жінки-матері, опиняється в таких ситуаціях, де повинна сама вирішити: підкоритися владі і силі слова свого чоловіка, чи самостійно визначити своє подальше життя.

Авторка на прикладі головних героїв новели намагається донести до читача, що жінка, приймаючи гендерний стереотип, може стати жертвою в руках того чоловіка, який не наслідує стереотип шаблонної маскулітності. Головна героїня новели, Ірина, приймає на себе модель поведінки *Повії* вимушено і погоджується з пропозицією: «Слухай, Іро, він дуже добре заплатить. Настільки добре, що ти й уявити собі не можеш ...» [2, с. 30].

Будучи сильною й самодостатньою жінкою, Ірина сама ніколи б не погодилася на такий хід речей. Наділена фемінними та маскулітними рисами, вона не допустила б перетворення свого тіла на живий товар. Таку модель можемо трактувати як вимушену поведінку *Повії*.

Проте в новелістиці постмодерної авторки зустрічається й образ жінки, котра, сповідуючи гедоністичний спосіб життя, ідентифікувала себе як *Повію* за власним бажанням. Головна героїня новели «Поцілунок у сідницю», маючи маленьку дитину, не вдається до прояву материнських почуттів ніжності, любові й турботи. Звісивши свої обов'язки на матір, вона продовжує

насолоджуватися молодим життям, хоча мати нагадує доньці про її обов'язки і благає схаменутися: «Тобі у вісімнадцять знадобилася окрема квартира – зробили! Тобі потрібно було для творчого натхнення взяти академку й рік подорожувати по Татарії! Я терпіла! Гроші надсилала! Тобі знадобилася – теж для творчого натхнення – дитина бозна від кого!...» [2, с. 63].

Постійна зміна вражень, чоловіків, емоцій штовхають жінку на вчинки, що в традиційній оцінці суспільства трактуються як поведінка легковажної особи. Перш за все, турбота про себе, тобто егоїзм, нездатність відповідально ставитися до своїх вчинків, до дитини, неусвідомлення сакральної материнської ролі, обов'язків берегині домашнього вогнища, несуть у собі негативний смисл. Головна героїня шукає натхнення, спираючись на свою полігамність, що в традиційних уявленнях ідеалізованого патріархального світу притаманна чоловікам.

Таким чином, можемо говорити про змодельований синкретичний образ *Повії* у новелах Є. Кононенко. Якщо в одному випадку обрання такої поведінки стає вимушеним, єдиноможливим («Драні колготи»), то в іншому – сприймається як норма й один зі способів гедоністичного світосприйняття («Поцілунок у сідницю»).

На противагу розбещеній доньці, у новелі виведено модель жінки, котра ідентифікується як *Матір*. Жінка, яка робила все задля благополуччя доньки, здатна жити і для своєї онуки, фактично, замінюючи їй маму. Почуття ніжності, турботи, всепрощення викликають симпатію до героїні: «Після вечері читали книжечки. Потім пішли до ліжечка. Почати переодягатися в піжамку» [2, с. 67].

Бабуся втілює у собі риси берегині домашнього вогнища. Вона турбується як про свою маленьку онуку, так і про дорослу доньку, намагаючись донести до неї традиційно правильну модель поведінки. Слід зауважити, що вищезгаданий компонент досліджуваної моделі конструювання гендерної ідентичності передбачає поєднання в жінці як маскулінних, так і фемінних рис характеру та особливостей поведінки, що зумовлюється специфічною роллю матері в родині та одночасно здобувача матеріальних засобів для простого існування.

Поведінкова модель *Коханки* характерна головній героїні новели «Рожеве світло на зупинці». Ніна підтримує зв'язки з одруженим чоловіком, який живе у постійному стресі: « – Господи, то був би жах, якби моя донька довідалася, що в тата є жінка. – А ти

певний, що вона в тебе буде дружиною? Може, вона теж буде жінкою при чужому татові?» [2, с. 22].

Авторка показує образ типової сучасної жінки, якій набагато легше існувати з чоловіком у неофіційних стосунках, що не регламентують сімейних обов'язків. Така модель гендерної ідентичності втілює у собі фемінні та маскулінні риси, демонструє абсолютно андрогінну поведінку особистості, що здатна керувати своїми почуттями (традиційно виведений маскулінний образ чоловіка) і зачаровувати своєю красою і ніжністю (загальноприйнята фемінна модель). Такій жінці притаманна самодостатність, незалежність, свобода у виборі свого життєвого шляху та керування власною долею. Не дивно, що така жінка притягує до себе чоловіків, тому що на підсвідомому рівні вони розуміють той факт, що ця особа по-справжньому сильна та розумна, а отже, обирає вона сама.

Таким чином, Є. Кононенко у своїй новелістиці створює різні моделі жіночої ідентифікації своїх героїнь, які, втілюючи традиційні фемінні та маскулінні риси трансформуються в нові характери, що знаходять свій вияв у сучасному соціумі.

Список використаних джерел:

1. Кон И. Гегемонная маскулинность / Игорь Кон // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2008. – № 4. – С. 5-16.
2. Кононенко Є. Новели для нецілованих дівчат : рукописні новели / Євгенія Кононенко. – Львів: Кальварія, 2009. – 192 с.
3. Копилова Н. Міфологема андрогінності: від архаїчної традиції до постгендерної ідентичності / Надія Копилова // Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія. – Острог: Національний університет «Острозька академія», 2014. – Вип. 14. Ч. 1. – С. 34-46.